

(ก)

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาภูมิปัญญานายฮ้อยจ้าว-ควายเขตทุ่งกุลาร้องไห้” เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มีประเด็นการศึกษาในเรื่ององค์ความรู้ภูมิปัญญาของนายฮ้อยที่เกี่ยวกับการเลี้ยงวัว-ควายที่เป็นวิถีชีวิตและเป็นอาชีพที่ควบคู่มากับการทำนาของชาวนาในชนบทมาตั้งแต่อดีต ซึ่งวัว-ควายเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญกับความเป็นอยู่ของชาวบ้านตลอดมา ทั้งในสถานะเป็นปัจจัยการผลิต คือ แรงงานไถนา หรือผลิตปุ๋ยคอกและยังเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกในการเดินทางคมนาคมขนส่ง พร้อมทั้งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสร้างสถานะทางสังคมที่เป็นทรัพย์สินที่เอื้ออาทรในวงเครือญาติ รวมทั้งสถานะเป็นสินค้าที่เชื่อมความสัมพันธ์การค้าขายในชุมชน ด้วยสถานะความสำคัญของวัว-ควายที่มีต่อชุมชนดังกล่าว ชุมชนได้สั่งสมประสบการณ์การเลี้ยงวัว-ควาย การป้องกันรักษาโรคแบบพื้นบ้าน รวมทั้งการซื้อขายวัว-ควายที่เป็นบทบาทสำคัญของ “นายฮ้อย” ในอดีต ทั้งนี้เพราะนายฮ้อยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในการดูแลลักษณะสัตว์ที่เป็นมงคล อัปมงคล หรือลักษณะสัตว์ที่เลี้ยงโคเร่ว มีความรู้เทคนิคในการเลี้ยงสัตว์ และการดูแลป้องกันรักษาโรค รวมทั้งการประเมินราคาและการต่อรองราคาในการซื้อขายวัว-ควาย ด้วยบทบาทดังกล่าวคนในชุมชนจึงให้ความเชื่อถือเป็นภูมิปัญญาทางด้านนี้ของชุมชนตลอดมา แต่ในปัจจุบันบทบาทของนายฮ้อยที่เป็นผู้สืบทอดสะสมความรู้ภูมิปัญญาเริ่มลดลงด้วยระบบตลาด และการส่งเสริมปศุสัตว์แบบใหม่ จึงทำให้ชาวนาในชุมชนต้องพึ่งพิงอาศัยเทคนิควิธีการเลี้ยงวัว-ควายในแบบสมัยใหม่มากขึ้น ความรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวัว-ควายเริ่มจะลบเลือนหายไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงเป็นการศึกษาพัฒนาการของนายฮ้อยวัว-ควายทุ่งกุลาร้องไห้ จากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะศึกษาองค์ความรู้ของนายฮ้อยจ้าว-ควายที่เกี่ยวกับการเลี้ยงวัว-ควาย การป้องกันรักษาโรคและการซื้อขายวัว-ควาย เพื่อศึกษาวิธีการปรับ พัฒนาองค์ความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของนายฮ้อยที่มีความเหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบัน และกระบวนการถ่ายทอดให้กับสมาชิกเครือข่าย

กระบวนการ วิธีการศึกษาของโครงการวิจัยนี้ได้ใช้กระบวนการวิธีการสืบค้นหานายฮ้อยจ้าว-ควายในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ โดยการสืบค้นความสัมพันธ์การค้าขายวัว-ควายผ่านกิจกรรม “พบฮ้อยไปยามเสี่ยว” เมื่อค้นพบตัวนายฮ้อยจึงได้มีการจัดทำทะเบียนประวัตินายฮ้อยจ้าว-ควายแต่ละคน โดยแยกอายุของนายฮ้อยแบ่งออกเป็น 3 รุ่น คือ รุ่นอดีต รุ่นกลาง รุ่นปัจจุบัน และได้มีการ

สัมพันธภาพนายฮ้อยแต่ละราย ถึงการเริ่มต้นของการเป็นนายฮ้อยวัว-ควาย ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลความรู้ภูมิปัญญาของนายฮ้อยวัว-ควายในปัจจุบัน

เมื่อผ่านกระบวนการสืบค้นนายฮ้อยวัว-ควายทั้ง 3 แล้ว จึงได้มีการจัดเวทีนายฮ้อยแต่ละส่วนเพื่อระดมข้อมูลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเรื่องพัฒนาการของนายฮ้อยวัว-ควาย องค์ความรู้ในการเลี้ยง การดูแลป้องกันรักษาโรค รวมทั้งการซื้อขายวัว-ควาย โดยมีเทคนิควิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีกระบวนการ เมื่อได้ข้อมูลในการจัดเวทีระดมข้อมูลของนายฮ้อยแต่ละรุ่นจากประเด็นดังกล่าว จึงได้มีการจัดเวทีนายฮ้อยทั้ง 3 รุ่น พร้อมกันเพื่อเป็นการเชื่อมต่อกับความรู้ประสบการณ์โดยมีการนำเสนอข้อมูลของแต่ละรุ่น ทำให้เห็นภาพของการพัฒนาองค์ความรู้ของนายฮ้อยวัว-ควายอย่างต่อเนื่องและเป็นองค์ความรู้ที่มีความเหมาะสมที่สามารถนำมาปรับใช้ในปัจจุบันได้

จากกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้ได้ข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาของนายฮ้อยวัว-ควาย และได้นำมาสังเคราะห์สรุปเป็นชุดข้อมูลองค์ความรู้เพื่อนำมาทดลองจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีนายฮ้อยวัว-ควายเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องการเลี้ยง การดูแลรักษาวัว-ควายเพื่อให้สมาชิกผู้และเข้าใจธรรมชาติของวัว-ควาย และมีความรู้ในการดูแลรักษาและการคัดเลือกพันธุ์ความรู้เรื่องการป้องกันรักษาโรคแบบพื้นบ้าน เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการและมีการสาธิตให้สมาชิกมีความรู้ในเรื่องของตัวยาและวิธีการใช้ เพื่อลดต้นทุนในการเลี้ยงวัว-ควาย โดยลดการพึ่งพาการรักษาโรควัว-ควายซึ่งเป็นการรักษาแบบใหม่ให้น้อยลง ในส่วนของความรู้ในเรื่องการซื้อขายวัว-ควายที่ปัจจุบันนี้เป็นระบบตลาด สมาชิกจะต้องมีความรู้เทคนิคในการซื้อขายในตลาด เริ่มตั้งแต่การเตรียมตัวเข้าตลาด ขั้นตอนวิธีการ รวมไปถึงการดูแลรักษาวัว-ควายเพื่อต่อรองราคา จากชุดความรู้ดังกล่าวถ้าได้มีการถ่ายทอดอย่างมีกระบวนการสามารถนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี